ОПШТИНА ЗРНОВЦИ

Општина Зрновци, Илинденска бр.186, 2305 Зрновци,email: info@zrnovci.gov.mk , www.zrnovci.gov.mk , тел: 033/353 105

СТРАТЕШКИ ПЛАН ЗА ЛОКАЛЕН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ НА ОПШТИНА ЗРНОВЦИ 2023 – 2027

USAID FROM THE AMERICAN PEOPLE

STRENGTHENING RESOURCE MOBILIZATION ACTIVITY

Проект за зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите

Projekt për përforcimin e kapaciteteve për shfrytëzim të resurseve

Зрновци , Април 2023

Предговор од Градоначалникот

Почитувани,

Меѓу повеќето пренесени надлежности со процесот на децентрализација е и надлежноста на општините во локалниот економски развој (ЛЕР). Во Законот за локална самоуправа, надлежноста во локалниот економски развој изворно е утврдена со членот 22, став 1, алинеја 3:

Член 22

(1) Општините ќе бидат надлежни за вршењето на следниве активности:

3. Локален економски развој – планирање на локалниот економски развој; одредување на развојните и на структурните приоритети; спроведување и извршување на локално-економските активности; поддршка за развој на мали и на средни претпријатија, претприемништво на локално ниво, и во тој контекст учество во установувањето и развојот на локалната мрежа на институции и на агенции; промоција на партнерства.

Да се работи на ЛЕР, значи да се работи директно на изградба на економска конкурентност на општината, со цел да се подобри нејзината економска иднина. Локалната самоуправа, во огласност со новите надлежности што и се дадени со децентрализацијата во своите активности, треба да даде приоритет на локалното стопанство и на зголемување на неговата конкурентност во економска смисла, бидејќи успехот на локалната заедница ќе зависи од нејзината приспособливост кон пазарното опкружување, кое се побрзо се менува и во кое конкуренцијата е се посилна.

Секоја локална заедница има свои единствени локални услови, кои можат да го помагаат или да го отежнуваат нејзиниот економски развој. Овие локални атрибути ги формираат темелите на кои може да се гради стратегијата за ЛЕР, со цел да се подобри конкурентноста на локалните бизниси.
За да се развие конкурентноста, секоја локална власт треба пред себе да ги има предвид сопствените ресурси (природните потенцијали, географската местоположба, инфраструктурата, постојните стопански капацитети итн.), како и предностите и слабостите, со цел да се искористат потенцијалните можности и да се избегнат опасностите на кои е изложена. Треба да се создаде поволна стопанска клима што ќе привлече нови инвестиции, кои ќе создаваат нови работни места, други позитивни страни во ЛЕР, со што ќе се овозможи и развој на локалната заедница во целина.

Согласно ова, и фактот што **Интегралниот план за локален развој на општина Зрновци (2019-2022)** е со измината важност, општинската администрација заедно со преставници на невладиниот сектор и Локалниот економски совет го изготвија овој стратешки документ кој ќе дава насоки за идниот ЛЕР на општина Зрновци во наредниот 5-годишен период.

Општина Зрновци
Градоначалник
Борчо Коцев

1. РЕЗИМЕ

Стратешкиот план за Локален Економски Развој е план со важност 2023 – 2027 изработен од тим составен од општинска администрација и преставници од невладин сектор и Локалниот економски совет. Изработен е по методологија дизајнирана во рамките на Проектот финансиран од ЕУ „Градоначалници за економски раст (M4EG)“ а под менторство на тим од УСАИД. Овој проект се покажал како успешен во земјите од Источното партнерство (EaP) (Ерменија, Азербејџан, Белорусија, Грузија, Молдавија и Украина).

Стратешкиот план за ЛЕР има 4 стратешки цели:

1. **Подобрување на квалитетот на услугите на јавната администрација кон бизнис секторот**
2. **Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија (МСП) и подобрување на бизнис опкружувањето**
3. **Промоција и поддршка на развојот на туризмот**
4. **Поддршка на одржливиот рурален развој**

и вкупно 15 мерки со вкупно 64 активности/проекти.

Дополнително во планот се разработени и 3 стратешки области на делување.

- Култура и спорт
- Животна средина
- Социјална заштита

Разработени се вкупно 8 мерки со вкупно 26 активности/проекти

Општина Зрновци иако официјално, најмалата општина во државата со 2.086 жители, 3 населени места и површина од 52км2, општинска администрација со 9 вработени и вкупен буџет за 2023 год од 49.515.700 мкд има визија да остане ***најмалата рурална општина со еколошка чиста средина, без невработени лица, со услови за квалитетен и достоинствен живот , привлечна дестинација со развиена и добро позната гастрономска понуда, заснована на ориз и јадења од ориз, вина и препознатливи градинарски производи.***

Општинската администрација заедно со останатите чинители од бизнис и невладиниот сектор ќе се фокусираат на искористување на сите достапни извори на финансирање, мобилизација на сопствените ресурси и остварување на овој амбициозен но реален план за наредниот 5-годишен период.

2. СОДРЖИНА

Предговор на Градоначалникот

1. **Резиме ... 3**
2. **Содржина ... 4**
3. **Листа на табели, слики и кратенки ... 5**
4. **Вовед во планот ... 6**
5. **Процес на изработка на Планот за локален економски развој ... 6**
6. **Локална економска анализа**
   - 6.1 Анализа на локалната економска структура ... 8
   - 6.2 Локална соработка и вмрежување ... 10
   - 6.3 Бизнис опкружување, транспарентност и администрација без корупција ... 11
   - 6.4 Пристап до финансиии ... 12
   - 6.5 Земјиште и инфраструктура ... 13
   - 6.6 Регулаторна и институционална рамка ... 15
   - 6.7 Вештини и човечки ресурси, инклузивност ... 16
   - 6.8 Надворешно позиционирање и маркетинг ... 17
7. **SWOT анализа - Анализа на силни страни, слаби страни, можности и закани 18**
8. **Визија ... 21**
9. **Стратешки цели и мерки за ЛЕР... 21**
10. **Акционен план за ЛЕР ... 23**
11. **Останати стратешки области на делување со SWOT анализа... 30**
12. **Дополнителни стратешки цели и мерки ... 32**
13. **Акционен план + ... 12**
14. **Шема за финансирање ... 33**
15. **Индикатори и механизми за мониторинг ... 36**
16. **Прилози ... 37**

3. Листа на табели, слики и кратенки

Слика бр. 1 Методологијата на Mayors for Economic Growth (M4EG), проект финансиран од ЕУ (стр.7)
Табела бр. 1 Анализа на локалната економска структура – презентирање на компаниите од приватниот сектор (стр.9)
Табела бр. 2 SWOT анализа на локалната економска структура на приватни компании (стр.9)
Табела бр. 3 SWOT анализа на локална соработка и вмрежување (стр.10)
Табела бр. 4 Главни предизвици за кои е потребна подршка на бизнисот (стр.11)
Табела бр. 5 SWOT анализа на пристап до финансии (стр.12)
Табела бр. 6 Земјиште и инфраструктура (стр.14)
Табела бр. 7 SWOT анализа на земјиште и инфраструктура (стр.15)
Табела бр. 8 Активни баратели на работа според возраст (стр.16)
Табела бр. 9 Активни баратели на работа според образовен профил (стр.17)
Табела бр. 10 SWOT анализа на надворешно позиционирање и маркетинг (стр.18)
Табела бр. 11 SWOT анализа на тема локална економија во општина Зрновци (стр.19)
Акционен план ЛЕР (стр.23)
Тебела бр.12 SWOT анализа Култура и спорт (стр.30)
Табела бр. 13 SWOT анализа за животна средина (стр.31)
Табела бр. 14 SWOT анализа за социјална заштита (стр.31)
Акционен план за ЛЕР + (стр.33)
Табела А пристап до финансиски ресурси (стр.37)
Табели Статистика за општина Зрновци (стр.41)

4. Вовед во планот

Локалниот Економски Развој (ЛЕР) е една од најзначајните општински функции и надлежности. Обезбедувањето услови за локалното стопанство, промоција на стопанската и комунална инфраструктура, природните ресурси, расположливата работна сила и логистиката од општинската администрација треба да водат кон просперитет, деловна благосостојба и подобрување на квалитетот на живот на граѓаните.

Стратешкиот план за локален развој има за цел да ги дефинира предизвиците со кои се соочува Општина Зрновци, како и да предложи активности за нивно надминување. При неговата изработка се пристапи сериозно, со вклучување на сите локални актери во еден партиципативен процес, со почитување на претходните циклуси на планирање, преку надминување на секторскиот пристап со ефикасно искористување на сите локални ресурси заради обезбедување реален, долгорочен развој и подобрување на квалитетот на живот на целокупната локална заедница.

Со ваквиот пристап се постигнат повеќекратни ефекти, а пред сѐ:

- Вклучување во процесот на сите засегнати страни на локално ниво преку мобилизирање и мотивирање заради зголемување на нивото на доверба меѓу цивилниот и јавниот сектор, и развивање на меѓусебните односи и врски и зголемување на шансите за подобра реализација на утврдените приоритети во планот.
- Добивање веродостојни резултати од извршената социо-економска анализа и СВОТ-анализата и обезбедување јасна слика за недостатоците, пречките, но и предностите на заедницата кои најдобро ќе се искористат при дефинирање на посакуваната состојба.

Надминување на секторското планирање преку изготвување на структурно-оперативен план кој ќе ги третира проблемите (интегрирано) од различни области (социјалните, економските, животната средина, инфраструктура), ќе биде конкретно насочен кон акција и ќе се спроведува во партнерство со локалните засегнати страни.

5. Процес на изработка на план за локален економски развој

Општина Зрновци , следејќи го континуитетот на изработка на стратешки документи и потребата од градење на своите капацитети се пријави на Повикот од проектот на УСАИД „Зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите“ со допис бр. 09-736/2 од 23.12.2021 год.

Стратешкиот план за локален економски развој се поврзува со предходниот **Интегрален план за локален развој (2019–2022)**, а ги зема предвид и Националната стратегија за земјоделство и рурален развој (2021–2027) како и Програмата за развој на Источниот плански регион (2021 – 2026).

Овој документ го следи процесот на развивање и структура на плановите за локалниот економски развој (ПЛЕР). Истиот е развиен од страна на општината со техничка поддршка (градење капацитети и менторство) на Проектот на УСАИД за зајакнување на капацитетите за искористување на ресурсите, следејќи ја методологијата дизајнирана во рамките на Проектот финансиран од ЕУ „Градоначалници за економски раст (M4EG)“. Овој проект се покажал како успешен во земјите од Источното партнерство (ЕаР) (Ерменија, Азербејџан, Белорусија, Грузија, Молдавија и Украина).

Општина Зрновци е мала рурална општина со ограничени човечки и материјални ресурси. Имајќи предвид дека методологијата која ја следиме за изработка на овој стратешки план е посветена конкретно на Локалниот економски развој а ние сакаме стратешкиот план да ги покрива сите стратешки области на делување за интегрален одржлив развој се одлучи да се разработат и останатите области на делување со соодветна анализа, стратешки цели, мерки и активности/проекти. Останатите области на делување, како што ги нарекуваме во документот никако не се потценети по значење бидејќи **интегралниот пристап** и **одржливиот развој** , во крајна сметка, водат кон локален економски развој и подобрување на квалитетот на живот на граѓаните.

Акциониот план за ЛЕР и Акциониот план + се надополнуваат во својата крајна цел: Одржлив развој.

Локалната економска анализа беше направена користејќи официјални статистички податоци од УЈП, истражување на терен и разговори со економски чинители од општината.Во делот на акционите планови беше консултиран и предходниот Интегрален план за локален развој и соодветната анализа на имплементација.

6. Локална економска анализа

Според веќе споменатата методологија на изработка на овој стратешки документ, општините и нивните партнери од приватниот сектор се поттикнуваат да се фокусираат на клучните „елементи“ („структурни елементи“) на прашањата, кои што се основни локални предуслови за раст на приватниот сектор и отворање нови работни места.
Таканаречените **Градежни блокови** преставени сликовито на следната слика:

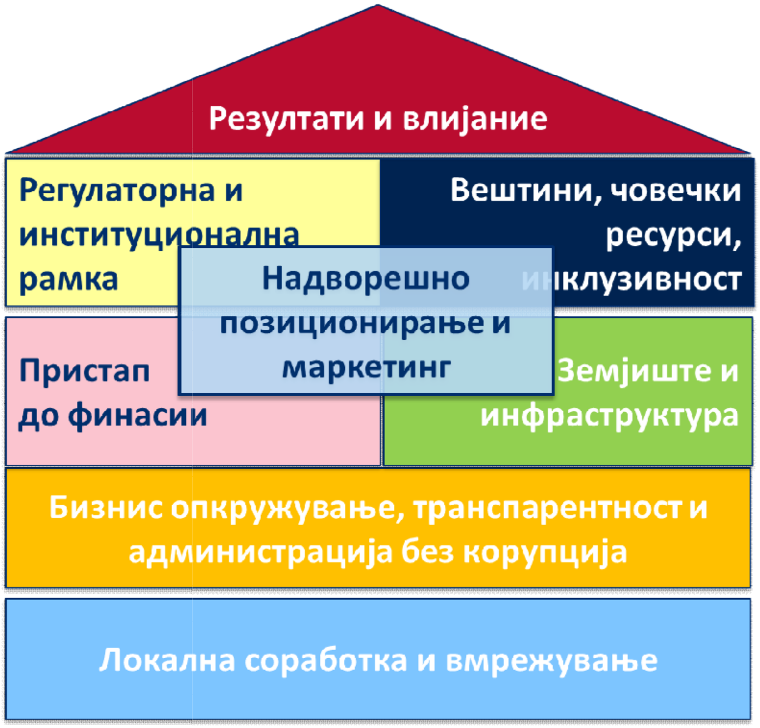

Слика бр. 1 Методологијата на Mayors for Economic Growth (M4EG), проект финансиран од ЕУ

сликовито ги покажуваат посебните блокови и меѓусебната поставеност а во функција на локалниот економски развој. Пристапот на тимот беше да се анализираат посебните градежни блокови и преку пополнување на посебните прирачници се направи анализа и извлечат заклучоци.

6.1 Анализа на локалната структура

Фактот што општина Зрновци според најновиот попис на населението од 2021 година е најмалата општина во државата по население со само 2.089 жители укажува на потешкотиите од непоседување но и добивање на релевантни статистички податоци од различните државни институции но и на олеснување во анализата на истите поради малиот број на економски субјекти и меѓусебното познавање.

Вид на економска активност	Број и % на компании(според класификација)				
	Микро		Мали	Средни	Големи
Индустриско производство	1	2%	1 2%		
Земјоделство	**6**	**20%**			
Преработувачка индустрија	**3**	**10%**			
Трговија	**10**	**33%**			
Бизнис услуги (обука, консалтинг, истражување на пазар, реклама, издаваштво, односи со јавноста (PR)	1	3%			
Финансиски услуги	0				
Медицински услуги	1	3%			
Легални услуги (нотари, адвокати)	0				
Услуги за населението (фризерници, перални, поправка на автомобили, други сервиси, итн.)	1	3%			
Ресторани, барови кафеа.	**3**	**10%**			
Хотели, хостели, итн..	0				
ИТ услуги	0				
Транспорт	**2**	**7%**			
Градежништво	1	3%			
Комуникациски услуги	0				
Креативни услуги (дизајн, фотографија, видеографија, вебдизајн, социјални медиуми, настани)	0				
Управување со отпад	1	3%			

Туризам	0
Културно наследство	0
Итн.	0

Табела бр. 1 Анализа на локалната економска структура – презентирање на компаниите од приватниот сектор

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
• **Фирмите од секторот земјоделие покажуваат тренд да пораст и ширење на бизнисот**	• Мал број на фирми и сите се со мал капацитет (микро)
• **Фирмата Амфенол од Кочани иако не е со седиште во општината има постојан развој и потреба од нови вработувања**	• Општината е мала со мал број на жители и капацитет
• **Општината е во непосредна близина на магистралниот пат Кочани – Р.Бугарија и Кочани – Скопје и сообраќајно е добро поврзана со Кочани и Виница**	• За 20 год населението во општината се намалило за 36%

Табела бр. 2 SWOT анализа на локалната економска структура на приватни компании

- Општина Зрновци силно гравитира со својата работна сила кон соседните општини: Кочани (8км), Виница (6км) и Штип(39км)
- Секторот земјоделство во индивидуалниот сектор нагло опаѓа поради намалена работна сила, немање на пазарно производство. Од друга страна зголемените цени на земјоделските производи даваат можност за посветување на овој сектор од мал обем.
- Општина Зрновци е мала рурална општина и во моментот ги има следните фирми кои се издвојуваат по својот обем и важност:

- ДППУ Механизација ДОО Зрновци – каменолом
- ПТД Дрвопром – Мородвис – столарија
- ДТПТУ ДБ Интернационал шпед – трговија на мало
- ДПТУ БМФ ДОО Зрновци – одгледување и преработка на ориз
- ДПТУ Перун Џинс ДООЕЛ Зрновци – конфекција
- ДПТУ Никосар Зрновци – одгледување на грозје и винарија
- ДПТУСкај хај 2022 ДООЕЛ Зрновци – производство на струја
- Тера маркети подружница Зрновци – трговија на мало

- Секторот Угостителство е преставен од 3 фирми кои го носат развојот и даваат надеж на понатамошен развој на локалниот туризам и понуда во општината:

- ТП Рио трејд Зрновци – кафе бар
- ДПТУ Фонтана фреда ДООЕЛ – ланч бар
- ДУТУ Аминта трети Зрновци – ресторан

6.2 Локална соработка и вмрежување

Локалната јавно-приватна соработка е клучен фактор за локалниот економски развој.Општините се добро поставени да иницираат ваква соработка, која често е потребна во области како што се:

- *Знаења и вештини* (општина-локални даватели на стручно образование и обука-компании);
- *Деловна инфраструктура* (општина – услуги за поддршка на бизнисот – компании и индивидуални претприемачи), особено во економските сектори во кои активностите треба внимателно да се планираат, заеднички да се структурираат и редоследно да се подредат (на пр. туризам, земјоделство и преработка, ИТ, култура и уметност, мало производство,иновации итн.).

Успешните активности за локален економски развој често бараат некаква форма на **јавно-приватен дијалог и партнерство**. Поголемите, претежно урбани општини можеби ќе можат да го олеснат развојот на пристапот на „тројна спирала“ за иновации (бизнис-јавен сектор-академски и истражувачки институции).

Клучното прашање во овој дел е:
“Кои форми и механизми на локална соработка се потребни за придвижување на локалниот економски развој и како тие можат да се организираат имајќи ја во предвид постоечката состојба?”.

Општина Зрновци е мала општина со само 3 населени места, 2089 жители и околу 30 вкупно економски субјекти. И покрај ова во минатото има пракса и примери за неформални партнерства помеѓу локалната самоуправа и бизнис и невладиниот сектор кои претежно биле проектно ориентирани, кон оставување на проектни цели.

На крајот од 2022 година со решение Градоначалникот го формира Локалниот економски совет на општина Зрновци кој брои 5 члена, преставници од економски оператори. Овој совет даде свој придонес во изработката на стратешкиот план и во иднина треба заедно со останатите два столба да дава подршка кон реализација на акциониот план

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
• Мал број на субјекти, сите се меѓусебно познаваат	• Постои недоверба и слаба соработка помеѓу јавната власт и бизнис секторот но и помеѓу самите фирми
• Општината како јадро за идни успешни соработки и подршка	• Не постои лидерство и иницијативи за соработка

Табела бр. 3 SWOT анализа на локална соработка и вмрежување

- И покрај ограничените ресурси и малата критична маса постојат можности не само за вклученост туку и посветеност за развивање и продлабочување на взаемната соработка во делот на :
- Транспарентност во работата
- Споделување и развивање заеднички идеи и активности за подобрување на капацитет, обуки за вештини и знаење

- Заедничко учество во проекти
- заедничка промоција и привлекување на инвестиции
- Вклучување на плановите на приватниот секотор во јавните политики и насоки на развој

6.3 Бизнис опкружување, транспарентност и администрација без корупција

Една од главните функции на локалната администрација е да воспостави и одржува оперативна средина за другите чинители, вклучително и приватниот сектор и граѓанското општество. Колку оваа средина е **поотворена, попредвидлива и потранспарентна**, толку целокупниот систем станува пожив, поефикасен и поздрав.

И покрај тоа што е многу важно КОИ правила и прописи постојат во сферите релевантни за локалниот економски развој , од одлучувачко значење е КАКО се спроведуваат овие правила и прописи. **Нулта толеранција кон корупцијата**, како и посветеност на принципите на доброто управувањето (на пр.учество, инклузивност, отчетност и владеење на правото) се **предуслови** за зголемување на довербата во рамки на деловните кругови, довербата во рамки на граѓанското општество и општото задоволство во рамки на локалната заедница.

Покрај локалните засегнати страни, меѓународните чинители како што се странските инвеститори и донаторските организации се исто така, многу чувствителни на јавната слика на управните тела и ја земаат предвид оваа слика како **фактор** кога одлучуваат дали да соработуваат со нив или не.

(Раст) Сектори (подсектори)	***Главни предизвици за кои е потребна поддршка на бизнисот***
Сите сектори заедно (хоризонтално)	- Намалување на бројот на фирми на територијата на општината за околу 20 за две години - Причините се главно надвор од моќта на малата локална самоуправа но треба да се види кои се начините постојните фирми да се задржат. - Фирмите се оставени сами на себе да се снаоѓаат во морето на информациии за своите бизниси и за достапот до финансии. - Нема многу критична маса за крупни чекори, фирмите се со мал број вработени и мал капацитет, - Нема регионални состаноци, обуки, промоции...
Сектор (подсектор) 1 Угостителство/туризам	- Постои недоволен паркинг простор во летните месеци, - Постои недостаток од млад и обучен кадар - Нема обуки за предприемништво, нови стандарди - Тешко се доаѓа до информации за извори на финансирање, промоција, алатки за додадена вредност на производи
Земјоделие/преработка	- Отежнат е пристапот до нови технологии, - Малку се знае за ЕУ регулативи, добра земјоделска пракса - Не се аплицира за ЕУ проекти, субвенции - Отежнат пристап до информации за набавка на репроматеријали, заштита, пакување

Табела бр.4 Главни предизвици за кои е потребна подршка на бизнисот

Кои правила и регулативи постојат во областа на ЛЕР и како се спроведуваат на локално ниво?

Урбанистичкото планирање и спроведувањето на истите се во локална надлежност.Транспарентноста и взаемната соработка во делот на можностите за инвестирање се нешто на што треба да се работи во наредниот период. Изработени се урбанистички планови за сите три населени места.Општинската администрација планира презентирање на истите како и изработка на каталог за можности за инвестирање.

6.4 Пристап до финансии

Достапноста и пристапот до финансирање е речиси секогаш голем предизвик за новите или малите бизниси. Финансиите играат клучна улога во развојот на деловните субјекти, бидејќи им овозможуваат на компаниите да спроведуваат истражувања, да ги усвојат потребните технологии за деловна дејност, како и да ги развијат и да ги комерцијализираат деловните активности. Компаниите можат да користат различни инструменти обезбедени од различни видови на финансиски посредници, инвеститори или друг тип организации, за да ги финансираат деловните активности. Пристапот до надворешни извори на финансирање често е предизвик во раните фази на развојот на бизнисот, бидејќи во оваа фаза компаниите се соочуваат со високи бариери за пристап до финансии, особено затоа што им недостигаат соодветни финансиски резултати.

Работниот тим направи анализа на постоечката состојба во општината и резултатите се прикажани во Табела А Пристап до финансии која може да ја погледате во Прилози. Заклучоците се следните:

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
• Во општина Кочани (8 км од Зрновци) постојат експозитури на најголемите банки во РСМ • Во РСМ постојат 14 приватни и една државна банка. од тие 5 се големи(75%), 6 се средни и три мали банки	• Сите кредити се со хипотекарно обезбедување и каматните стапки се високи • Енергетската и економска криза влијаат на покачување на каматите и
• Се нуди широка палета на кредити за правни лица • Државата има свои алатки и програми за субвенционирање и грантирање во различни области	• Не постои општински гарантен фонд за поддршка на пристап до банкарски заеми

Табела бр. 5 SWOT анализа на пристап до финансии

Според мислењето на локалните фирми – тие се задоволни од бројот на можностите за пристапот до финасии кои ги нудат банките, но изразуваат незадоволство од условите на постоечките кредити. Односно сметаат дека имаат доволно информации за кредити, но условите на банките се неповолни за нив и не соодејствуваат со нивните потреби.Каматните стапки се високи, а грејс периодот би можел да биде подолг. Исто така сметаат дека процедурите за одобрување на кредити се доста сложени и истите може да се поедностават, а за барањата за обезбедување на кредитите преку хипотека на недвижен имот, залог на подвижни предмети, паричен депозит, банкарска гаранција,

гаранција од компанија или меница сметаат дека би можел да биде намален соодносот помеѓу висината на кредитот и висината на обезбедувањето.

- Финансирање на малите и средните претпријатија преку банкарскиот сектор во Република Северна Македонија – резултати од анкетно истражување chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.nbrm.mk/content/Bank-financing-SMEs-RNM_Evidence-from-Survey-Data-WP1-2019.pdf

Кредитни линии:

- Кредитна линија за кредитирање на развојот на микро, мали и средни претпријатија, поддршка на извозот и за трајни обртни средства преку Развојната банка на Северна Македонија (РБСМ)
- Кредити од средствата на Земјоделскиот кредитен дисконтен фонд (ЗКДФ) - проект за финансиски услуги во земјоделството
- Проект кредитирање на правни субјекти (микро, мали и средни претпријатија) за отворање нови работни места, од средствата на Агенцијата за вработување на РСМ, а со посредство на Развојната банка на Северна Македонија
- Кредити за агроиндустрискиот сектор поддржани од УСАИД
- Програма за поддршка на конкурентноста на МСП (SME-CSP) со бесплатна техничка поддршка и исплата на 15% грант за кредитокорисниците, финансирана од Европската Унија и развиена од Европската банка за обнова и развој (ЕБОР)
- Кредитна линија од ЕИБ преку РБСМ за учество во програмата за кредитирање на МСП и средно пазарно капитализирани претпријатија VI (закрепнување од КОВИД-19)
- Кредитно-гарантна шема од Гарантен фонд преку Развојна банка на Северна Македонија
- Програма за одржливо рестартирање на МСП финансирана од ЕБОР со бесплатна техничка поддршка и исплата на 15 % грант финансиски поддржан од Норвешка, Луксембург и САД
- Програма за субвенционирање камата по кредити дадени на компании кои ја реинвестираат добивката, реализирана во соработка со Развојна банка на Северна Македонија (РБСМ)

Од разговорите со преставниците на фирмите во општината причините за застој, не инвестирање и не земање кредити се главно во лошата економска состојба, намалената куповна моќ, несигурноста, високата инфлација а не во недостаток на финансирање.

6.5 Земјиште и инфраструктура

Бизнисите од сите видови и големини имаат потреба од физички простории и модерни капацитети за работа – работилници, канцеларии, производствени и услужни капацитети. Општините можеби ќе можат да обезбедат земјиште за такви капацитети или да бидат иницијатори во напорите за развој на такви капацитети. Постои многу широк опсег на можни барања во оваа област. Тие се движат од наједноставните и најосновните, како што е место за работа (мала работилница или канцеларија) до голема и скапа инфраструктура со цел да се обезбеди заедничка локација на компаниите кои

соработуваат и други институции, како што се научни и технолошки паркови (кои може да се наоѓаат на просториите на локален универзитет или истражувачка установа), бизнис инкубатори, итн.

Искуството покажува дека земјиштето и инфраструктурата честопати се дефицитарни или несоодветни за побарувачката (погрешна локација или големина, или несоодветна поради практични проблеми, премногу скапа за санирање, како што е загадувањето на земјата или оддалеченоста од јавните комунални мрежи, итн.). Сепак, искуството исто така, покажува дека трошоците за развој на повеќето локации се значителни и ако тие не се брзо пополнети со компании, тогаш трошоците за почетната инвестиција не може да се повратат.

Вид на инфраструктура која е потребна на приватниот сектор	**Постоечка ниво на понуда во овој сегмент**	**Индикативни идни потреби/барања (во наредните 6 години)**	**Недвижност во јавна сопственост која би можело да се искористи**
Комунална инфраструктура (пристапен пат, вода, канализација, електрична енергија, телефон, интернет)во постоечката економска зона за мало стопанство на излезот кон с.Мородвис	**нема**	Да се направи техничка документација и зоната за мало стопанство се комплетно уреди со потребната комунална инфраструктура	Во с.Зрновци и с.Видовиште постојат магацини и канцелариски простор кои потекнуваат од поранешните земјоделски задруги. Истите сега се во приватна сопственост но не се користат во моментот и преставуваат капацитет за евентуално договарање и искористување од страна на заинтересирани страни. Во склоп на Домот на културата во с.Видовиште постојат реновирани канцеларии кои се во сопственост на општината а истите можат да бидат изнајмени/отстапени на заинтересирани страни.
Воспоставување на нова зона за мало стопанство	**нема**	Искористување на расположливото државно земјиште и преку интервенции во урбанистичка и проектна документација се создадат услови за инвестиции од заинтересирани страни	Државно земјиште во атар на општина Зрновци на располагање

Табела бр. 6 Земјиште и инфраструктура

Општина Зрновци има само 52км2 територија и три населени места. Во поглед на расположливо државно земјиште погодно за економски дејности е многу ограничена. Се прават напори изработените УП за населените места максимално се искористат во насока на економска дејност а се прават планови и за изградба на нова зона за мало стопанство. Трендот на изградба на објекти од сферата на обновливи извори на енергија е присутен и кај нас па се подготвуваат парцели и за таа намена.

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
• Дигиталниот начин на комуникација и добивање на услуга се повеќе зема замав а со тоа и услугите се побрзи и поквалитетни (на ниво на Источен регион а со тоа и општина Зрновци отпочна со реализација на пилот проект за дигитализација на дел од услугите)	• Општинската администрација е непотполна (мал број на вработени, не се покриени сите надлежности)
• Општина Зрновци е во тек на реализација на проект за дигитализација на дел од своите услуги	• Општината нема капацитет за издавање на Б интегрирани еколошки дозволи

Табела бр. 7 SWOT анализа на земјиште и инфраструктура

Во делот на инфраструктурата, општината располага со солидна инфраструктура но недостасува секундарна и терцијална комунална инфраструктура во постоечката и идната зона за мало стопанство.

6.6 Регулаторна и институционална рамка

Бизнисите и претприемачите често се жалат дека се попречени да го развиваат својот бизнис поради неоправдани правила, регулативи и други административни бариери. Во однос на локалниот економски развој, најкорисното нешто што партнерите би можеле да го направат е да ги идентификуваат оние пречки што можат да ги решат или ублажат локално (наспроти чекањето Владата да го промени законодавството).

Анализата е направена од аспект на регулатива (административни пречки или комплексност на процедури) и институционална поставеност, капацитет и функционалност.

Општина Зрновци како посебна ЕЛС постои од 1996 година и нејзината администрација во моментот брои 7 лица без Градоначалникот. Иако Законот за локална самоуправа и децентрализацијата не ги разликува општините по однос на големината и капацитетот од една страна и наделжностите, општина Зрновци успева мал дел од надлежностите да ги покрива преку меѓуопштинска соработка а дел, за жал, остануваат да бидат покриени со службеници во наредниот период. Пречките се и од финансиска природа и човечкиот фактор. Најважните функции на општината, посебно оние што се од интерес на економските субјекти функционираат многу добро. Урбанистичкото планирање, е-катастар, е-урбанизам и е-градежна дозвола функционираат преку системот на национално ниво и подржката од администрацијата. Општината веќе подолго време високо котира на табелата на

национално ниво во делот на транспарентноста на својата веб страна. Јавните набавки (повици и склучени договори) редовно се објавуваат на веб страницата. Преку дигиталната платформа на ниво на Источен плански регион (11 општини од Источен плански регион) наскоро ќе понуди на граѓаните нова палета на дигитални услуги, eservices.eastregion.mk)

6.7 Вештини и човечки ресурси

Ова е област каде што локалните партнери можат да постигнат многу. Таа е исто така тешка област за анализирање. Од суштинско значење е да се најде рамнотежа меѓу сегашната и идната побарувачка за вештини на приватниот сектор и понудата на достапни соодветно квалификувани лица. Тие може да се најдат меѓу лица кои завршуваат училиште, факултет или обука, лица кои се враќаат во

Вкупно Активни баратели на работа од општина Зрновци 12.2022				
Р. бр.	Возраст	мажи	жени	вкупно
1	15 – 19	2	1	3
2	20 – 24	6	2	8
3	25 – 29	5	2	7
4	30 - 34	1	6	7
5	35 – 39	2	3	5
6	40 - 44	3	7	10
7	45 - 49	5	3	8
8	50 - 54	3	9	12
9	55 - 59	15	9	24
10	60+	18	9	27
	ВКУПНО	**60**	**51**	**111**

Табела бр. 8 Активни баратели на работа според возраст

локалното место по период на отсуство (на пр. работа во странство), лица кои се враќаат на пазарот на трудот (особено жени) или лица кои транзитираат од опаѓачки во растечки сектор.

Активни баратели на работа во општина Зрновци по образование, 12.2022			
вид на образование	мажи	жени	вкупно
НКВ	30	32	62
ПКВ	5	1	6
КВ	7	6	13
ВКВ	0	0	0
ССО	16	10	26
ВИШО	0	0	0
ВИСОКО	2	2	4
МАГИСТРИ	0	0	0

Табела бр. 9 Активни баратели на работа според образовен профил

Слично на тоа, може да има обесправени лица, одредени професионални категории, па дури и цели групи на население (како што се жени, млади луѓе, етнички малцинства) кои се соочуваат со предизвици во наоѓање вработување и заработување за живот поради некои објективни пречки. Во овие случаи, потребни се одредени мерки со цел да се стимулира отворањето работни места за овие категории или да се обезбеди стручно оспособување/преквалификација со цел да станат поконкурентни на пазарот на трудот.
Анализата на структурата на економски субјекти во општината покажува дека има 4 главни области:

- Трговија
- Земјоделство (мал обем но со перспектива за развој, ресурси има но работната рака е голем проблем. Младите се иселуваат а тие што остануваат не сакаат да се бават со оваа гранка.)
- Преработувачка индустрија
- Угостителство (мал обем но со перспективен раст, недостаток на човечки ресурси)

Од табелите подолу за активни баратели на работа по возраст и образование може да се заклучи дека општина Зрновци не располага со човечки ресурси, ни по образовен профил ни по возраст.

Поголемиот дел од активни баратели 63 (57%) се на возраст над 50 години а 62 (56%) се неквалификуван образовен профил.

Можни форми на делување:

- организирање на брзи курсови за доквалификација/преквалификација
- Презентација на можностите за рурален туризам, самовработување
- Кластерски состаноци за надминување на состојбите

За регистрираните фирми од областа на земјоделието:

- обуки за стандарди во производтство, маркетинг, етикетирање, договорно производство, нови технологии, користење на модерни ИТ

За индивидуалните земјоделци:

- обуки за кооперантсво и договорно производство
- користење на дигитални алатки и вештини
- окрупнување на површините и производството

- Да се организира презентација на мерките на Владата за самовработување, регистрација на занаетчиски работилници ЈТД

6.8 Надворешно позиционирање и маркетинг

Таканаречените „локациски фактори“ силно влијаат на тоа дали претприемачите и инвеститорите од приватниот сектор ќе ја лоцираат својата деловна активност на едно место, наместо на друго место. На некои, но не на сите, може да се влијае преку локална активност. Добро е документирано дека некои од овие фактори се однесуваат на согледаната „привлечност“ на одредено место и на општата „слика“ што тоа ја проектира кон надворешниот свет. Во секоја земја, за жал, има места кои инвеститорите ќе ги избегнуваат, а претприемачите настојуваат да ги напуштат бидејќи не се „сметаат“ за добро место да се престојува и да се води бизнис.

Многу од овие фактори всушност можеби не се поврзани со непосредното деловно опкружување. Тие може да се однесуваат на прашања со квалитетот на животот, физичката привлечност, еколошката и културната привлечност на едно место. Тоа е особено важно за местата кои се обидуваат да привлечат инвестиции однадвор.

Во некои ситуации, местата стануваат непривлечни бидејќи се во спирала на опаѓање. Излегувањето од спиралата секако бара многу типови на дејствување: некои од нив се да се создаде надеж или перспектива. Едноставно да ги натерате луѓето во еден мал град да работат заедно, да се гордеат со својата област, да развијат прилики за славење наместо конфликт или поплаки, може да бидат дел од долгиот процес за промена на внатрешната динамика и надворешната слика на местото.

Општина Зрновци е мала општина. Од порано го ужива епитетот на средена општина со солидна инфраструктура, пријатна микро клима (особено во лето), квалитетно земјоделско поле со систем на наводнување. Ваквиот имиџ сеуште важи и е погоден за развој на интензивното земјоделство но и органското. Во делот на угостителството и развојот на туризмот надворешната перцепција на општина Зрновци како територија но и имиџ на економските оператори е дека е зелена пријатна средина со добра гастрономска понуда, реки и планина за престој во природа.

Силни страни на имиџот кој го проектираме надворешно	Слаби страни на имиџот кој го проектираме надворешно
Лесно достапна со одлична географска позиција (8км од магистралниот пат кон Р.Бугарија) само 100км од Скопје	Општина со нагласена миграција и население што старее
Одлични услови за земјоделие, производство на храна (хидромелиоративен систем)	Општина со мал број на население и куповна моќ
Рурална општина со урбани одлики	Општината е најмала по број на население во Р.С.М

Табела бр. 10 SWOT анализа на надворешно позиционирање и маркетинг

Општина Зрновци во соработка со локалниот економски совет ќе работи на изготвување на план за маркетинг на економските потенцијали на општината и економските оператори кои постојат и работат на територија на општината.

7. SWOT Анализа - анализа на силни страни, слаби страни можности и закани

СВОТ анализа е метод на стратешко планирање, кој се користи за проценка на предностите, слабостите, можностите и заканите. Тоа вклучува одредување на целта на бизнис потфатот, јавна политика или проектот и идентификување на внатрешни или надворешни фактори, поволни или неповолни , за да се постигне целта. Оваа техника му се припишува на Алберт Хамфри, кој водеше

конвенција на Универзитетот Стенфорд во 1960-тите и 1970-тите, користејќи податоци од годишната список на “Форчн” на 500-те најголеми американски корпорации.

СВОТ анализата прво мора да започне со одредување на посакуваната крајна состојба или цел. СВОТ анализата може да биде вклучена и во моделот на стратешко планирање. Стратешкото планирање беше предмет на многу истражувања.

- **Предности**: карактеристики на состојбата/областа,бизнисот или тимот кој стекнал предност над другите.
- **Слабости**: се карактеристики кои ја ставаат состојбата/областа,бизнисот во подредена улога во однос на другите фирми.
- **Можности**: надворешни можности за поголема подобрување на состојбата или профит во опкружувањето.
- **Закани**: надворешни елементи во опкружувањето кои би можеле да предизвикаат проблеми за бизнисот или нарушување на состојбите.

Идентификацијата на СВОТ анализите е од суштинско значење, бидејќи следните чекори во процесот на планирање за постигнување на избраната цел може да произлезат од СВОТ анализите.

Прво, со оглед на СВОТ анализата , носителите на одлуки треба да одредат дали целта може да се постигне. Доколку целта НЕ МОЖЕ да се постигне , мора да се одреди друга цел и да се повтори процесот.

СВОТ анализата често се употребува во стратешкото планирање, за да се нагласат и да се идентификуваат предностите, слабостите, можностите и заканите. Тоа е од особено голема помош за идентификување на областите за развој.

Силни страни	Слаби страни
• Општината има добра географска положба, на само 6км од магистралниот пат Скопје – Р.Бугарија, 8км од Кочани и 6км од Виница, • Општината има поволни климатски услови за развој на земјоделството • Советот на општината неодамна ги усвои и истите се функционални, Урбанистички планови за населените места: Зрновци, Мородвис и Видовиште, • Еколошки чиста средина и природни убавини со можности за еко бизниси и активности, • Општината располага со плодна почва и површини за земјоделска дејност, производство на храна и услови за отварање на преработувачки капацитети, • Низ општината минува левиот крак од хидромелиоративниот систем Брегалница	• Зрновци и Видовиште немаат станица за прочистување на отпадни води што негативно влијае на развојот на туризмот и земјоделството • Мал обем на директни green-field инвестиции, • Миграција која продолжува и ги намалува активното население и младите, и кон странство и село - град • Постои недостиг од квалификувана работна сила, • Слабо развиено предприемништво, • Не постојат брендирани проеизводи, • Нема развиени туристички производи и нивна понуда, • Не постои сместување во општината (некогашните 6 домаќинства веќе не нудат услуга, стариот Мотел Зрновка не работи а новоизградените 5 двокреветни

а трите села имаат вади и канали за наводнување на полињата од реките Зрновка, Морошка и Видовишка река, • Во Зрновци постои оперативна мала економска зона а во план е и отворање на нова, • Трите населени места во општината меѓусебно и со градовите Кочани и Виница се поврзани со асфалтирани патишта во добра состојба, • Постојат предуслови за развој на рурален туризам (планината Плачковица, реките: Зрновка, Морошка и Видовишка), манастирите:Св. Недела – Зрновци, Св.Симеон – Мородвис, Св. Петка и Св. Спас - Видовиште, • Етно куќа – Мородвис и Етно куќа и парк – Зрновци, • Сите три населени места се обезбедени со комунални услуги: водовод и канализација, • Гостопримливост на жителите и развиена гастрономија преку неколку познати угостителски објекти, • Во с.Мородвис постојат 5 Платанови стебла (јавори) кои се заштитени како споменик на природата	соби на приватен инвеститор сеуште не се во функција, • Постои недоволна сигнализација и сигналитика на туристичките атракции • Недостиг на градежно земјиште • Населението генерално е сиромашно, • Не постојат преработувачки капацитети • Мала локална самоуправа со слаба финансиска моќ • Недостаток на човечки потенцијал • Слаба финансиска моќ на општината да финансира документи и технички документации кои понекогаш се предуслов за развој
Можности	**Закани**
• Достапност на грантови и поволни долгорочни кредити и субвенции што ги нуди Владата и донаторски организации • Агенцијата за промоција на туризмот нуди соработка за заеднички проекти, промоција на туризам и пилот проекти • Постоење на позитивните законска регулатива можности за формирање на Приватно јавно партнерство во делот на енергетиката, социјалните услуги, комунални дејности и сл. • Позитивен тренд за дигитализација на општинските услуги и промоција на туристичките производи и понуди • Позитивен тренд на заинтересираност за малите винарии (во општината постојат три компании со лозови насади со амбиции за отворање на винарии) • Неодамна формираната Национална	• Недостаток на човечки потенцијал • Се поголема инфлација и несигурен пазар на енергенси (високи цени) • Општата перцепција на несигурност, воздржување од инвестирање

рурална мрежа нуди можности за соработка и финансирање на проекти

Табела бр. 11 SWOT анализа на тема локална економија во општина Зрновци

8. Визија

Визијата е опис на претпочитаната економска иднина на засегнатите страни за заедницата, тоа е нејзината „дестинација“, нејзината изјава за тоа каде метрополата, општината, градот или заедницата сака да биде во иднина во однос на раст, развој и вработување како резултат на спроведување на својот план. Иако визијата можеби нема да биде целосно остварлива, таа ѝ дава на заедницата јасно чувство за насока. „Визионирањето“ (процесот на создавање визија) треба да биде и имагинативно и реалистично. Врз основа на Визијата ќе се развијат цели, активности и проекти. Целото партнерство треба да биде вклучено во развојот на оваа Визија: тоа е нејзината изјава за мисијата.

Во таа насока засегнатите страни во општина Зрновци ја имаат следната визија:

Општина Зрновци, најмалата рурална општина е еколошка чиста средина, без невработени лица со услови за квалитетен и достоинствен живот , привлечна дестинација со развиена и добро позната гастрономска понуда, заснована на ориз и јадења од ориз, вина и препознатливи градинарски производи.

9. Стратешки цели и мерки за ЛЕР

Општина Зрновци постои од 1997 година и досега има изработено неколку стратешки планови за развој настојувајќи да биде во чекор со останатите општини во насочување на своите ресурси кон развој и добробит на своите граѓани. Во случајот со овој стратешки план за Локален Економски Развој општината сакаше да го почитува потпишаниот меморандум за соработка со УСАИД и следење на дадената методологија за изработка на планот само за ЛЕР. Но поради потребите и поранешното искуство каде многу донатори за финансирање на одредени проекти бараат истите да бидат нотирани во стратешкиот план за развој, тимот за стратешко планирање се одлучи за дополнителна надградба на стратешкиот план за ЛЕР со дополнителни стратешки области за кои дополнително се изработија стратешки цели, мерки и акционен план.

Стратешките цели за ЛЕР и целите за дополнителните стратешки области се надополнуваат во својата улога да обезбедат **одржлив развој** на општината.

Стратешки цели за Локален економски развој на општина Зрновциод аспект на ЕЛС

5. **Подобрување на квалитетот на услугите на јавната администрација кон бизнис секторот**

Мерка 1.1 Дигитализација на услугите на јавната администрација
Мерка 1.2 Обуки за знаење и вештини за сите учесници во трансферот на информации граѓани – бизнис сектор – невладин сектор – администрација
Мерка1.3 Набавка на соодветна опрема и обезбедување на простор за поквалитетни услуги

6. **Подршка на развојот на мали и средни претпријатија (МСП) и подобрување на бизнис опкружувањето**

Мерка 2.1 Промоција на МСП од општината по дејности
Мерка 2.2 Обуки за предприемништво
Мерка 2.3 Развој на бизнис инфраструктура
Мерка 2.4 Развој на патна инфраструктура
Мерка 2.5 Развој на неформалното образование
Мерка 2.6 Подобрување на капацитетите на Локалниот економски совет

7. **Промоција и подршка на развојот на туризмот**

Мерка 3.1 Обуки за знаења и вештини за развој на предприемништво во туризмот
Мерка 3.2 Промоција на гастрономијата и туристичките потенцијали на општината
Мерка 3.3 Подршка на мали пилот проекти за развој на туризмот
Мерка 3.4 Подобрување и изградба на туристичката инфраструктура

8. **Подршка на одржливиот рурален развој**

Мерка 4.1 Обуки за знаење и вештини за модерно земјоделство
Мерка 4.2 Поттикнување на земјоделството како секундарна дејност
Мерка 4.3 Поттикнување и подршка на соработката на сите засегнати страни за рурален развој
Мерка 4.4 Подршка на активностите за брендирање на локални производи

10. **Акционен план**

Стратешки цели	Мерки	Активности / Проекти/идеи	Времетраење (почеток/ крај)	Вклучени партнери	Проценети трошоци (национална валута и еквивалент во евра)	Излез (Продукт) индикатори и таргети	Исход (Резултат) Индикатори и таргети
1. Подобрување на квалитетот на услугите на јавната администрација кон бизнис секторот	**1.1** Дигитализација на услугите на јавната администрација	**1.1.1** Изработка на дигитални формулари за сите услуги од општинската администрација	2023 - 2024	УСАИД	-	29 формулари објавени на веб страната	Подобрена ефикасност на општинската администрација
		1.1.2 Функционална подршка на е-платформа services.eastregion.mk	2023 - 2027	ЦРИПР	-	18 активни дигитални услуги од општината	Подобрена ефикасност на општинската администрација
		1.1.3 Функционална и содржинска надградба на општинската веб страна	2023 - 2027	-	-	Ажурирана веб страна Подобрена транспарентност	Подобрна транспарентност на општината
	1.2. Обуки за знаење и вештини за сите учесници во трансферот на информации граѓани – бизнис сектор – невладин сектор – администрација	**1.2.1** Подршка на учество на обуки на учесници од бизнис/невладин/јавен сектор	2023 - 2027	-	-	Обучени минимум 10 лица годишно на најразлични теми	Зголемување на капацитетот на преставници од трите сектори во општината
		1.2.2 Организирање на обуки на теми од интерес за учесници од бизнис/невладин/јавен сектор	2023 - 2027	-	-	Обучени минимум 10 лица годишно на најразлични теми	Зголемување на капацитетот на преставници од трите сектори во општината
	1.3. Набавка на соодветна опрема и обезбедување на простор за поквалитетни услуги	**1.3.1** Набавка и инсталација на компјутерска опрема и софтвер за дигитализација на услуги	2023 - 2027	-	-	Набавени и инсталирани најмалку 8 нови компјутери	Подобрена ефикасност на општинската администрација
		1.3.2 Изградба и реконструкција на канцелариски простор за поквалитетни услуги кон	2023 - 2027	-	-	Реконструирани најмалку 3 канцеларии	Подобрена ефикасност на општинската администрација

		граѓаните и бизнис секторот					
2. Подршка на развојот на мали и средни претпријатија (МСП) и подобрување на бизнис опкружувањето	**2.1** Промоција на МСП од општината по дејности	**2.1.1** Изработка на каталог за економски оператори од општина Зрновци	2023	ЛЕС	10.000 мкд	Испечатен и дигитален каталог	Создавање на услови за промоција на економскиот сектор во општината
		2.1.2 Изработка на каталог за нови можности за инвестирање во општина Зрновци	2023	-	10.000 мкд	Испечатен и дигитален каталог	Создавање на услови за зголемување на инвестициите во општината
	2.2 Обуки за предприемништво	**2.2.1** Организирање на обуки за самовработување на млади предприемачи, пишување на бизнис план и отпочнување на сопствен бизнис	2023 - 2027	НВО сектор	-	Најмалку 10 обучени лица на годишно ниво	Зголемување на бројот на новоотворени фирми во општината
		2.2.2 Организирање на студиска посета на заинтересирани млади од општината на успешни старт-уп или други успешни примери на почетни бизниси во земјава	2023 - 2027	-	-	Остварена најмалку една посета годишно	Размена на искуства и зголемување на бројот на нови фирми во општината
	2.3 Развој на бизнис инфраструктура	**2.3.1** Подготовка на техничка документација за Економска зона II Зрновци	2023 - 2024	-	-	Подготвена техничка документација	Отворена нова економска зона во општина Зрновци
		2.3.2 Подготовка на техничка документација за комунална и патна инфраструктура за зона за мало стопанство II	2024	-	-	Создавање на услови за изградба на економската зона	Отворена нова економска зона во општина Зрновци
		2.3.3 Постапка за уредување на земјиште за изградба на фотонапонски централи КО Видовиште: КП 1400,КП 980 , КО Мородвис: КП1264/1,1013,1012/1,1010,1009/1, КО Зрновци КП 2337/1	2023 - 2024	-	-	Создавање на услови за инвестиции во општина Зрновци во областа на ЕЕ	Зголемување на приходите на општина Зрновци
		2.3.4 Пренамена на земјоделско во градежно	2023 - 2024	-	-	Извршена пренамена на	Создадени услови за формирање на

		земјиште на следните парцели: КО Зрновци: КП 53/1, КП 2557, КО Мородвис: КП 989, КП 1264/1, КП1459, КО Видовиште: КП 980				земјоделско во градежно земјиште	економска зона,
	2.4 Развој на патна инфраструктура	**2.4.1** Изработка на техничка документација за локален пат Зрновци – М.В.Девичев вир	2023 - 2027	-	-	Изработена техничка документација	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.2 Изработка на техничка документација за локален пат с.Видовиште – манастир „Св. Петка“	2023 - 2027	-	-	Изработена техничка документација	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.3 Изработка на техничка документација за локален пат с.Мородвис – с.Видовиште (стар Штипски пат)	2023 - 2027	-	-	Изработена техничка документација	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.4 Изработка на техничка документација за локален пат М.В. „Дива топола“ – Економска зона II	2024	-	-	Изработена техничка документација	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.5 Изработка на техничка документација за локален пат М.В. „Циганско маало“ – Економска зона II	2023	-	-	Изработена техничка документација	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.6 Изградба на локален пат с.Мородвис – манастир „Св.Симеон“	2023 - 2027	-	11.516.269 мкд 187.256 евра	Изграден локален пат	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.7 Изградба на локален пат Зрновци – М.В. „Девичев вир“	2023 - 2027	-	-	Изграден локален пат	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.8 Изградба на локален пат с.Видовиште – манастир „Св. Петка“	2023 - 2027	-	-	Изграден локален пат	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.9 Изградба на мост на река Зрновка кај М.В.	2023 - 2027	-	-	Изграден мост на река Зрновка	Подобрена сообраќајна

		„Дивата топола“, с.Зрновци					инфраструктура
		2.4.9 Пробивање на планински пат од М.В.„Брана“ до спој со пат кон Радовиш во должина од 3.5км во планина Плачковица, с. Зрновци	2023 - 2027	-	-	Пробиен пат во должина од 3.5км	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.10 Реконструкција на крак на ул Никола Карев и крак на ул Филе Ристов, с.Зрновци	2023	-	8.233.309 мкд 68.834 евра	Реконструирани дел од ул „Филе Ристов“ и „Никола Карев“ во с.Зрновци	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.11 Реконструкција на локален пат с.Мородвис - Гробишта	2023	-	2.506.096 мкд 40.750 евра	Реконструиран локален пат	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.12 Локален пат с.Зрновци – с.Мородвис (Штипски пат)	2023	-	17.231.894 мкд 280.193 евра	Реконструиран локален пат	Подобрена патна инфраструктура
		2.4.13 Изработка на техничка документација за изградба на мост на река Зрновка кај поранешна депонија во с.Зрновци	2023		22.000 евра	Создадени услови за аплицирање за финансиски средства	Подобрена патна инфраструктура
	2.5 Развој на неформалното образование	**2.5.1** Субвенционирање на курсови, доквалификација и преквалификација	2023 - 2027	-	-	Минимум 5 лица кои посетувале курсови за доквалификација, преквалификација или стручност	Намалување на невработеноста во општината
	2.6 Подобрување на капацитетите на Локалниот економски совет	**2.6.1** Организирање на обуки за преставници на бизнис секторот, членови на ЛЕС	2023 - 2027	-	-	Минимум 10 преставници посетувале обука	Зголемување на капацитетите од бизнис секторот
3. Промоција и подршка на развојот на туризмот	**3.1** Обуки за знаења и вештини за развој на предприемништво во туризмот	**3.1.1** Обуки за стандарди за гостопримство на гости во рурален туризам	2023 - 2027	-	-	Минимум 10 преставници посетувале обука	Зголемен број на туристи
		3.1.2 Обуки за можности на организирање на мали бизниси во руралниот туризам	2023 - 2027	-	-	минимум 10 учесници присуствувале на обуките/презентаци	Создавање на услови за отворање на нови фирми

						ите	
	3.2 Промоција на гастрономијата и туристичките потенцијали на општината	**3.2.1** Изработка на каталог на туристичките потенцијали и гастрономските субјекти во општина Зрновци	2024	-	-	Изработен каталог	Подобрена промоција на општина Зрновци
	3.3 Подршка на мали пилот проекти за развој на туризмот	**3.3.1** Субвенционирање на проекти од областа на руралниот туризам	2023 - 2027	-	-	Успешно субвенционирани најмалку 5 проекти до крај на 2027	Развој на руралниот туризам Развој на туристички производи
	3.4 Подобрување и изградба на туристичката инфраструктура	**3.4.1** Изградба на пристапни патишта и комунална инфраструктура до објекти и локации важни за руралниот развој	2023 - 2027	-	-	Подобрена пристапност на туристичките објекти	Развој на руралниот туризам
		3.4.2 Изработка на планска и техничка документација за туристичка инфраструктура	2023 - 2027	-	-	Изработени плански документи за туристичка инфраструктура	Развој на туризмот
		3.4.3 Набавка и поставување на туристичка сигнализација и сигналитика	2023 - 2027	-	-	Подобрена сигнализација и сигналитика	Развој на туризмот
		3.4.4 Иградба на пешачки и велосипедски патеки	2023 - 2027	-	-	Изградена пешачка и велосипедска инфраструктура	Подобрена сообраќајна сигурност
		3.4.5 Уредување на излетничко место „Куков рид“	2023 - 2027	-	-	Уредено излетничко место	Подобрена туристичка понуда
		3.4.6 Изградба на пешачка патека од с. Зрновци до с.Видовиште	2023 - 2024	-	-	Изградена пешачка патека	подобрена безбедност на пешаците
		3.4.7 Изградба на пешачка патека од мост на Брегалница до М.В.„Песокара“	2023 - 2024	-	-	Изградена пешачка патека	подобрена безбедност на пешаците
		3.4.8 Изградба на Скејт парк во с.Видовиште КП 2081	2024	-	-	Изграден скејт парк	Подобрени услови за рекреација на младите во

							општината
		3.4.9 Изградба на адреналински полигон за велосипеди и мотокрос КО Мородвис покрај Штипски пат	2024	-	-	Изграден полигон	Подобрени услови за рекреација на младите во општината
		3.4.9 Изработка на Урбанистичка и проектна документација за Хотел во подножјето на планината Плачковица, КО Зрновци	2023 - 2024	-	-	Изработена техничка документација	Создадени услови за продажба на земјиште и изградба на сместувачки капацитет
		3.4.10 Регистрирање и урбанизација на туристичка зона во Зрновци	2024	-	-	Изработена техничка документација	Развој на руралниот туризам
4. Подршка на одржливиот рурален развој	**4.1** Обуки за знаење и вештини за модерно земјоделство	**4.1.1** Организирање на обуки на индивидуалните земјоделци за нови технологии, стандарди и текови во земјоделското производство	2023 - 2027	-	-	Минимум 10 земјоделци годишно присуствувале на обука	Зголемување на капацитетот на индивидуалните земјоделски производи
	4.2 Поттикнување на земјоделството како секундарна дејност	**4.2.1** Организирање на јавни собири и презентации за модерните текови во синџирите на производство на храна, договорното производство и законските можности за занимавање со земјоделство како дополнителна дејност	2023 - 2027	-	-	Минимум 10 земјоделци биле присутни на презентации/обуки	Поттикнување на земјоделското производство
	4.3 Поттикнување и подршка на соработката на сите засегнати страни за рурален развој	**4.3.1** Организација на традиционални манифестации(денови на оризот,празот,иселенички средби и сл.)	2023 - 2027	-	-	Поттикнување и организација на локални настани/манифеста ции	Зголемување на бројот на посетители на општината Промоција на општината
	4.4 Подршка на активностите за брендирање на	**4.4.1** Организација на обуки за брендирање на локалните производи и нивна подршка	2023 - 2027	-	-	Минимум одржани 2 обуки за локално брендирање на	Додадена вредност на производите и услуги на

	локални производи					производи и услуги	економските оператори од општината
	4.5 Изградба на рурална инфраструктура	**4.5.1** Подготовка на планска и техничка документација за рурална инфраструктура (потпорни зидови, вади за наводнување,пристапни мостови, каскади, видиковци патишта, урбана опрема, излетнички места, автокамп, и сл.)	2023 - 2027	-	-	Подготвени технички документации	Создадени услови за добивање на грантови Решавање на проблемите од областа на руралната инфраструктура
		4.5.2 Изградба на резервоар за вода 60м3 во с.Зрновци	2023	КЈП Водна Кула	2.055.224 мкд	Изграден резервоар од 60м3	Подобрено водоснабдување во летниот период
		4.5.3 Изградба на резервоар за вода 60м3 во с.Видовиште	2023 - 2024	КЈП Водна Кула	1.498.164 мкд	Изграден резервоар од 60м3	Подобрено водоснабдување во летниот период
		4.5.4 Изградба на АБ преграда во с.Мородвис	2023 - 2024	КЈП Водна Кула	2.127.894 мкд	Изградена АБ преграда	Подобрено водоснабдување во летниот период
		4.5.5 Изградба на дренажен зафат на Морошка река во с.Мородвис	2023 - 2024	КЈП Водна Кула	445.486 мкд	Изграден дренажен зафат	Подобрено водоснабдување во летниот период
		4.5.6 Реконструкција на секундарна водоводна мрежа во с.Зрновци	2023 - 2027	КЈП Водна Кула	33.000.000 мкд	Реконструкција на секундарната водоводна мрежа	Подобрено водоснабдување во с.Зрновци
		4.5.7 Намалување на загубите на вода, инсталирање на дигитални водомери со далечинско отчитување на општинскиот водовод во Зрновци	2023 - 2027	КЈП Водна Кула	11.973.068 мкд	Инсталирани дигитални водомери	Подобрена наплата на сметките за вода
		4.5.8 Изградба на пешачка патека на ул. Илинденска во Зрновци	2023 - 2027	-	5.633.202 мкд	Изградена пешачка патека во должина од 1590м	Подобрена безбедност на пешаците
		4.5.9 Реконструкција на дел од доводен цевковод во	2023 - 2024	КЈП Водна Кула	2.351.126 мкд	Реконструиран дел од цевководо на	Заштеда на вода за пиење

		с.Зрновци				општинскиот водовод	
		4.5.10 Потпорен зид во училиштето ОУ Синиша Стоилов - Зрновци	2023 - 2027	ОУ Синиша Стоилов	5.437.706 мкд	Изграден потпорен зид	Зголемена безбедност на учениците во училиштето
		4.5.11 Изработка на физибилити студија и техничка документација за изградба на Брана на река Зрновка	2023 - 2027	-	-	Изработена техничка документација	Создадени услови за изнаоѓање на финансиски средства за изградба на браната
		4.5.12 Изградба на затворен зелен пазар со спрат за општински простории во с.Зрновци	2023 - 2027	-	-	Изграден затворен зелен пазар	Подобри услови за пласман на земјоделските производи
		4.5.13 Изработка на проектна документација за доградба на Плоштадот во с.Зрновци	2023 - 2027	-	-	Изработена техничка документација	Созадедни услови за изградба на доградбата на плоштадот
		4.5.14 Доградба на Плоштадот во с.Зрновци	2023 -2027	-	-	Доградба на плоштадот во с.Зрновци	Подобрени услови за јавни собири и манифестации во општинатата
		4.5.15 Изработка на техничка документација за катна гаража во с.Зрновци помеѓу ОУ и кафе бар Рио	2023 -2027	-	-	Изработена техничка документација	Создадени услови за изнаоѓање на финансиски средства за изградба
		4.5.16 Доградба на училиштето ОУ Синиша Стоилов во с.Зрновци	2023 - 2027	ОУ Синиша Стоилов	4.928.012 мкд	Изградени дополнителни простории во училиштето	Подобрени услови за основно образование
		4.5.17 Реконструкција на паркот во с.Зрновци и изградба на саат кула	2023 - 2024	-	-	Реконструиран зелен парк во с.Зрновци	Подобрени услови за одмор и рекреација на граѓаните на с.Зрновци

11. Останати стратешки области на делување со SWOT анализа

SWOT анализа за останати стратешки области

Во насока на одржлив пристап кон стратегијата за ЛЕР како и сеопфатен пристап кон сите важни за нас стратешки области на делување, од страна на тимот за планирање беа опфатени и следните стратешки области:

- Култура и спорт
- Животна средина
- Социјална заштита

Како рурална средина со ограничени капацитети и можности сакавме пристапот да биде поширок со цел во формат на акционен план да бидат опфатени и овие области.

Култура и спорт

Силни страни	Слаби страни
• Постои партнерство помеѓу општината, основното училиште, градинката и фолклорните ансамбли во насока на развој и негување на културата и спортот • ФА „Љупчо Сантов“ од Оризари има своја секција со над 80 дечиња од Зрновци • Општината располага со три објекти (Зрновци, Мородвис и Видовиште) кои се реновирани и служат за одржување на различни културни и друг вид манифестации • Постојат Етно куќи во с.Зрновци и с.Мородвис • Општината располага со фудбалско игралиште со трибини, повеќенаменско спортско игралиште и училишна спортска сала • Изготвена е техничка документација за реконструкција на училишно спортско игралиште во с.Мородвис • Општината негува неколку традиционални културни и спортски настани: Коледарски оган, Водици, пролетен крос, Илинденски игри. Митровден – ден на општината	• Општината нема институција Културен дом • Општинскиот буџет е премал за да има значајно сопствено финансирање на културни и спортски настани • Во општината не постои општинско фолклорно друштво • Етно куќите не се опремени со материјали и содржини • ФК Зрновци постои само на хартија
Можности	**Закани**
• Меѓуопштинска соработка во областа на културата • Постојат грантови во областа на културата	• Постои тренд на намалување на населението и нагласена миграција • Економска и енергетска криза

Тебела бр.12 SWOT анализа Култура и спорт

Животна средина

Силни страни	Слаби страни
• Постои фекална канализација во сите три населени места • Постои предтретман за прочистување на фекални води во с.Мородвис • Постои техничка документација за Филтер станица за отпадни води во Зрновци • Постои техничка документација за предтретман за прочистување на отпадни води во с.Видовиште • Нема индустриски капацитети и соодветно загадување во општината	• Не постои филтер станица за отпадни води во с.Зрновци и Видовиште • Општината е со слаба финансиска моќ за финансирање на проектите од областа на животната средина
Можности	**Закани**
• Министерството за животна средина распишува секоја година повици за финансирање на проекти • Можноста за меѓуопштинска соработка и јавноприватно партнерство може да се искористи за решавање на некои од проблемите	• Економската и енергетска криза • Елементарни непогоди

Табела бр. 13 SWOT анализа за животна средина

Социјална заштита

Силни страни	Слаби страни
• Општината има формирано општински социјален совет • Општината има доделена канцеларија во Зрновци на Центарот за социјални работи • Општина Зрновци спроведува проект преку УНДП за грижа и нега на стари лица • Општина Зрновци е во опсегот на делување на програмата на Црвен крст за грижа и нега на стари лица	• Општината сеуште нема изработено Социјален план • Канцеларијата за социјални работи работи само по потреба • Општината нема финансиски средства за сопствено финансирање на социјални проекти
Можности	**Закани**
• Постојат донаторски програми чиј фокус е социјалната заштита • Постои можност за решавање на проблемите преку мегуопштинска соработка и јавно – приватно партнерство	• Економската и енергетска криза

Табела бр. 14 SWOT анализа за социјална заштита

12. Дополнителни стратешки области, мерки, активности

Стратешка област А. **Култура и спорт**

Мерка А.1	**Развој на културата во општина Зрновци**
А.1.1	Изготвување на тех. документација за реконструкција на Дом на културата
А.1.2	Реконструкција на Домот на културата во с.Зрновци
А.1.3	Културно лето – културна манифестација
А.1.4	Подршка на работата на фолклорните ансамбли кои работата на територијата на општината
Мерка А.2	**Развој на спортот во општина Зрновци**
А.2.1	Организирање на традиционален натпревар во фудбал „Илинденски игри“
А.2.2	Подготовка на техничка документација за реконструкција на фудбалско игралиште во Зрновци
А.2.3	Реконструкција на фудбалско игралиште во Зрновци
А.2.4	Реконструкција на училишно спортско игралиште во с.Мородвис

Стратешка област Б. **Животна средина**

Мерка Б.1	**Подигање на свеста за заштита на животната средина**
Б.1.1	Кампања за зачувување на животната средина
Б.1.2	Подршка на КЈП Водна Кула за подобри услуги кон граѓаните
Б.1.3	Пошумување на голини во општина Зрновци
Мерка Б.2	**Зголемување на капацитетите за справување со предизвиците од областа на животна средина**
Б.2.1	Формирање на тим за спроведување на постапка за издавање на Б- интегрирана дозвола
Б.2.2	Справување со последиците од климатските промени
Мерка Б.3	**Одржување и изградба на инфраструктура од областа на животна средина**
Б.3.1	Изградба на Станица за прочистување на отпадни води во Зрновци
Б.3.2	Изградба на Станица за отпадни води во с.Видовиште

Стратешка објаст В. **Социјална заштита**

Мерка В.1	**Млади**
В.1.1	Подршка на работата на Локалниот совет на млади при општина Зрновци
В.1.2	Субвенционирање на ученици и студенти
В.1.3	Субвенционирање на новороденчиња
Мерка В.2	**Стари лица**
В.2.1	Грижа и нега на стари лица во домашни услови
В.2.2	Подготовка на техничка документација за Дом за стари лица
В.2.3	Подготовка на техничка документација за Капела
В.2.4	Изградба на Дом за стари лица
В.2.5	Изградба на Капела
В.2.6	Подршка на Клубот на пензионери во Зрновци
Мерка В.3	**Социјално загрозени семејства и поединци**
В.3.1	Изработка на стратегија за социјални работи
В.3.2	Помош на социјално загрозени семејства и поединци

13. Акционен план за ЛЕР +

Стратешка област	Мерки	Активности / Проекти/идеи	Времетраење (почеток/ крај)	Вклучени партнери	Проценети трошоци (национална валута и еквивалент во евра)	Излез (Продукт) индикатори и таргети	Исход (Резултат) Индикатори и таргети
А. Култура	А.1 Развој на културата	А.1.1 Изготвување на техничка документација за реконструкција на Дом на културата во с.Зрновци	05.2023 – 05.2024	-	61.000мкд или 1.000 евра	- подготвен основен проект издадена дозвола за реконструкција	- Создадена можност за добивање грант или аплицирање на повик
		А.1.2 Реконструкција на Домот на културата во с.Зрновци	05.2024 – 05.2025	-	-	Реконструиран дом	- Создадени услови за културни манифестации
		А.1.3 Културно лето – културна манифестација	2023 - 2027	НВО, ФА, ОУ	-	Културни и други манифестации	- Развој на културата
		А.1.4 Подршка на работата на фолклорните ансамбли кои работата на територија на општината	2023 - 2027	Фолклорни ансамбли	-	- спонзорства за патување, храна скромни подароци, озвучување и сл.	- Развој на културата
	А.2 Развој на спортот	А.2.1 Организирање на традиционален натпревар во фудбал „Илинденски игри“	2023 - 2027	НВО, ОУ, ЛСМ	-	- Организиран фудбалски турнир	- Развој на културата
		А.2.2 Подготовка на техничка документација за реконструкција на фудбалско игралиште во Зрновци	05.2023 – 12.2023	-	-	- Подготвена техничка документација	- Создадена можност за аплицирање на повици или добивање на грант
		А.2.3 Реконструкција на фудбалско игралиште во Зрновци	2024 - 2027	-	-	Реконструирано фудбалско игралиште	- Развој на спортот

		А.2.4 Реконструкција на училишно спортско игралиште во с.Мородвис	2023 - 2024	ОУ	-	Реконструирано училишно спортско игралиште	- Развој на образованието и спортот
Б. Животна средина	Б.1 Подигање на свеста за заштита на животната средина	Б.1.1 Кампања за зачувување на животната средина	2023 - 2027	ОУ, ЛСМ,КЈП	-	летоци, настани, медиумски настани	- Подобра животна средина
		Б.1.2 Подршка на КЈП Водна Кула за подобри услуги кон граѓаните	2023 - 2027	КЈП	-	Субвенции за КЈП	- Подобрени услуги кон граѓаните
		Б.1.3 Акции за пошумување	2023 - 2027	КЈП, ЛМС, ОУ	-	Пошумени голини	- Збогатен шумски фонд
	Б.2 Зголемување на капацитетите за справување со предизвиците од областа на животната средина	Б.2.1 Формирање на тим за спроведување на постапка за издавање на Б-интегрирана дозвола	2023	-	-	Формиран тим за Б-интегрирана дозвола	- Подобрени услуги кон граѓаните - Зголемен капацитет на ЛС
	Б.3 Одржување и изградба на инфраструктура од областа на животната средина	Б.3.1 Изградба на станица за прочистување на отпадни води во с.Зрновци	2023 - 2027	КЈП	1.100.000 евра	Изградена прочистителна станица	- Заштита на животната средина
		Б.3.2 Изградба на станица за отпадни води во с.Видовиште	2023 - 2027	КЈП	1.968.431 мкд со ДД	Изградена прочистителна станица	- Заштита на животната средина
В.Социјална заштита	В.1 Млади	В.1.1 Подршка на работата на ЛМС при општина Зрновци	2023 - 2027	ЛМС	60.000 мкд	Активен и функционален ЛМС	- Поодбрени услови на младите
		В.1.2 Субвенционирање на ученици и студенти	2023 - 2027	-	-	Субвенционирани ученици и студенти	- Олеснување на образованието на учениците и студентите
		В.1.3 Субвенционирање на новороденчиња	2023 - 2027	-	-	Помогање на младите брачни парови	- Подобра социјална заштита
		В.1.4 Доградба на детска градинка „Бисерчиња“ - Зрновци	2023 - 2027	-	-	Изградени дополнителни простории на градинката	- Подобри услови за предшколска заштита и образование
	В.2 Стари лица	В.2.1 Грижа и нега на	2023 - 2027	-	-	Обезбедена грижа и	- Социјална грижа на

		стари лица во домашни услови				нега на старите лица во нивните домови	старите лица
		В.2.2 Подготовка на техничка документација за Дом за стари лица	2023 - 2027	-	-	Изработена техничка документација	Создадени услови за ЈПП, продажба на земјиште и изнаоѓање на финснсиски средства
		В.2.3 Подготовка на техничка документација за Капела	2023 - 2027	-	-	Изработена техничка документација	Создадени услови за ЈПП, продажба на земјиште и изнаоѓање на финснсиски средства
		В.2.4 Изградба на Дом за стари лица	2023 - 2027	-	-	Изграден дом за стари лица	Подобрена социјална грижа за старите лица
		В.2.5 Изградба на Капела во Зрновци	2023 - 2027	-	-	Изградена капела	Подобрени услови за социјална грижа
		В.2.6 Подршка на Клубот на пензионери во Зрновци	2023 - 2027	-	-	Фукционален пензионерски клуб	Создадени услови за рекреација на старите лица и пензионери
	В.3 Социјално загрозени семејства и поединци	В.3.1 Изработка на Стратегија за социјални работи	2023	-	-	Изработена стратегија	Исполнување на законската обврска на општината
		В.3.2 Помош на социјално загрозени семејства и поединци	2023 - 2027	-	-	Број на потпомогнати семејства и индивидуалци	Подобрена социјална заштита

14. Шема на финансирање

Разработката на Планот е многу важен процес, но може да остане недоречен доколку не се мобилизираат ресурсите и капацитетите за негово спроведување. Треба да се истражат сите можни извори на финансирање и треба да се контактира и покани секој што би можел да придонесе за спроведување на планот и да биде дел од процесот на спроведување. Локалното партнерство треба да биде многу проактивно во потрага по информации за постоечките национални програми, постоечки програми за поддршка на проекти и можности за финансирање на регионално ниво. Од планирањето на активности ќе биде очигледно дека одредени активности ќе имаат трошоци и дека ќе треба да се најдат финансиски средства со цел истите да се продолжат.

Општина Зрновци е најмалата рурална општина со најмалиот буџет во државата. Со основен буџет од неколку милиони денари е просто невозможно да се одредат изворите на финансирање на предвидените проекти и активности. Од искуството од предходните стратешки планови, поголемиот дел од проектите се финансирани од страна на донатори и тоа:

- Постојани државни извори на финансирање:
  - Министерство за животна средина + Фонд за води
  - Биро за регионален развој (развој на селата, подрачјата со специфични потреби и Центрите за развој (регионални проекти)
  - Агенција за финансиска подршка на земјоделството и руралниот развој (ДДВ-то е на терет на апликантот)
  - Министерството за локална самоуправа (Програма за диспаритет на регионите)
  - Сопствен буџет (помали проекти, улици и патишта)
- Други можни извори на финансирање:
  - Амбасади во државава
  - Програми и донаторски проекти

Индикатори и механизми за мониторинг

Табелата на Акцискиот план ја прикажува општата логика на предложените интервенции и некои основни информации за временската рамка за активноста, буџетот и одговорните страни.

За квалитетно планирање, исто така е важно да се има јасно разбирање за тоа кои неопходни фази од секоја активност ќе се одвиваат и во кое време. Пожелно е да се развие план на календар по месец за секоја активност со цел да се потврди дека е реална временски, а исто така и да се добие целосна слика за динамиката на спроведување на Планот за ЛЕР (ПЛЕР) во текот на двете години, кој ќе биде за интерна употреба.

Но, конкретно за општина Зрновци, со лимитиран основен буџет на неколку милиони денари е прост
о невозможно да се следи оваа логика. Кога скоро целиот стратешки план и активностите и проекти од акциониот план се базираат на претпоставки и аплицирање на грантови и програми не е можно да се направи детален план за мониторинг и следење на реализацијата на планот. Од досегашното искуство следењето на реализацијата на планот се прави на годишно ниво каде се следат реализираните проекти за секоја стратешка цел и стратешка област на делување. Ќе се презентира пред Градоначалникот, Советот на општината, Локалниот економски совет и целата јавност бројот на реализирани проекти, финансиските средства и постигнатите резултати.

15. Прилози

Институција (банки и/или други кредитни институции)	Клиенти кои исполнуваат критериуми/корисници (за кого се наменети финансиските средства)	Економски сектор/активности	Минимална и максимална сума која е на располагање	Услови за добивање кредит/грант (хипотека, итн.)
Стопанска Банка АД Скопје	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	Краткорочни и среднорочни кредити за финансирање на обртен капитал Долгорочни кредити за финансирање на инвестиции Кредити за инвестиции и трајни обртни средства од Европска инвестициона банка (ЕИБ-6)	Согласно договор до 666.700ЕУР за финансирање на трајни обртни средства до 3.500.000ЕУР за финансирање на инвестиции	Прифатливо обезбедување е недвижен имот, подвижни средства, банкарска гаранција, корпоративна гаранција, меници, готовинско покритие, и други средства во договор со Банката
Комерцијална Банка АД Скопје	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	Кредитна линија за кредитирање на развој, поддршка за извоз и набавка на трајни обртни средства на МСП преку РБСМ Кредитите од ЗКДФ, проектот за финансиски услуги во земјоделството се наменети за финансирање на потребите на носители на земјоделски стопанства и на компании кои се занимаваат со земјоделско производство Кредити за МСП за отворање	до 500.000 евра до 300.000 евра	За обезбедување на кредитот се користат вообичаени инструменти за обезбедување согласно Кредитната политика на Банката (хипотека на недвижен имот, залог на подвижни предмети, меници и др.)

		работни места со поддршка од Агенцијата за вработување и РБСМ Кредити за агроиндустрискиот сектор поддржани од УСАИД Кредитна линија од ЕИБ реализирана преку РБСМ за учество во Програмата за кредитирање на МСП и на средно капитализирани претпријатија VI (закрепнување од КОВИД-19)	до 5.000 евра за секое ново вработено лице до 500.000 долари до 6.000.000 евра	
НЛБ Банка Скопје	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	Кредити за микро и мали претпријатија Кредити за средни и големи претпријатија Програма за субвенционирање камата по кредити дадени на компании кои ја реинвестираат добивката во соработка со РБСМ	до 200.000 евра до 500.000 ЕУР за инвестициски проекти до 300.000 ЕУР за трајни обртни средства до 2.000.000 ЕУР за поддршка на извозот од 300.000 мкд до 30.000.000 мкд	Рамковен револвинг кредит лимит Меница во форма на нотарски акт Хипотека на недвижен имот
ТТК банка АД Скопје	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	Краткорочни кредити	Во зависност од кредитната способност	Хипотека на недвижен имот, во

		Долгорочни кредити Кредитни линииво соработка со РБСМ	на правното лице	соодност кој ќе го утврди Банката; Залог на подвижни предмети, во соодност кој ќе го утврди Банката; Гаранција од друга банка, депозит во депо, орочен депозит; Друг вид обезбедување кој се договара дополнително
Халк Банка АД Скопје	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	Кредити за обртни средства Кредити за фиксни средства Кредити за деловен простор Раат кредит Еснаф кредит	од 600.000 до 6.000.000 МКД до 300.000 МКД	Комбинација од следните инструменти: меница во форма на нотарски акт; физички лица гаранти; хипотека на недвижен имот, залог на подвижни предмети и права, други инструменти за обезбедување прифатливи за Банката
Шпаркасе Банка АД Скопје	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	„Чекор по чекор“-кредит за start-up компании Краткорочен револвинг кредит Краткорочен кредит за обртни средства Краткорочен лимит за кредитирање Кредити за трајни обртни	од 10.000 евра до 25.000 евра	Висината на каматните стапки и надоместоци за сите облици на кредитирање ги одредуваат надлежните тела на Банката според одлуките за каматни стапки и тарифи на

		средства Инвестициски кредити Финансирање на проекти за производство на електрична енергија од обновливи извори		Банката, а во согласност со бонитетот на клиентот, придонесот во приходите на Банката, инструментите на обезбедување и досегашното искуство на работење со клиентот
Уни Банка	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	Рамковни кредити Инвестициски кредити Кредити за обртни средства Кредитни линии: РБСМ (ЕИБ) РБСМ (кредит за мали и средни претпријатија - трајни обртни средства и инвестиции) РБСМ (кредитирање на извоз) РБСМ (гарантна шема) РБСМ (ЗКДФ)		Недвижен имот или подвижни предмети; Договор за гаранција; Депозит и останато обезбедување прифатливо за банката
Силк Роуд Банка АД Скопје	Правни лица - микро, мали, средни и големи претпријатија	Кредити за обртни средства Кредити за основни средства Рамковни Кредити Зелен кредит за правни лица	Износот зависи од потребите на клиентот, кредитната способност и вредноста на обезбедувањето 10.000 ЕУР – 500.000 ЕУР	Хипотека на недвижен имот, залог на подвижни предмети, паричен депозит, банкарска гаранција, гаранција од компанија и меница

- Финансирање на малите и средните претпријатија преку банкарскиот сектор во Република Северна Македонија – резултати од анкетно истражување chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.nbrm.mk/content/Bank-financing-SMEs-RNM_Evidence-from-Survey-Data-WP1-2019.pdf

Тебела А: Пристап до финансиски ресурси

Табела Б: Анализа на локална економска структура

Статистика за општина Зрновци

Вкупно неактивно население во општина Зрновци, попис 2021		
Р. бр.	Возрасна група (години)	број
1	15 - 19	83
2	20 - 24	35
3	25 - 29	22
4	30 - 34	21
5	35 - 39	26
6	40 - 44	31
7	45 - 49	25
8	50 - 54	52
9	55 - 59	83
10	60 - 64	150
11	65 - 69	192
12	70 - 74	133
13	75 - 79	88
14	80 - 84	49
15	80+	33
Возраст од 60+ вкупно 645	**ВКУПНО**	1023

Вкупно население во општина Зрновци, попис 2021		
Р. бр.	Возрасна група (години)	број
1	0 - 4	63
2	5 - 9	103
3	10 - 14	91
4	15 - 19	105
5	20 – 24 Вкупно млади (15 – 29): **315 15%**	108
6	25 - 29	102
7	30 - 34	127
8	35 - 39	129
9	40 - 44	130
10	45 - 49	113
11	50 - 54	139
12	55 - 59	176
13	60 - 64	202
14	65 - 69	193
15	70 – 74 Вкупно Пензионери 60+ : **700 (34%)**	133
16	75 - 79	88
17	80 - 84	49
18	80+	35
Вкупно работоспособно население (19 – 64г) : 1.226 или 59%		
	Мажи	1.048
	Жени	1.038
	ВКУПНО	2.086

општина Зрновци Сточарство 2007		
Р. Бр.	**Добиток**	**број**
1	Говеда	580
2	Коњи	356
3	Јуници	63
4	Стелни јуници	18
5	Молзни крави	296
6	Овци	1385
7	Кози	826
8	Свињи	1254
9	Живина	7262
10	Зајаци	495
11	Пчелни семејства	140

Број на жители населени места 2021		
1	Зрновци	1534
2	Мородвис	318
3	Видовиште	234
	ВКУПНО	2086